

POPÜLER KÜLTÜRÜN “MÜZİK EĞİTİMİ”NE ETKİSİ ÜZERİNE BİR DEĞERLENDİRME

*Öğr. Gör. Pınar BEŞEVLİ SOLMAZ
OMÜ. Eğt.Fak. GSEB. MEABD*

20. yüzyıl, yaşanan iki dünya savaşının gölgesinde bilim ve teknolojinin hızla ilerlediği, toplumsal hayatın değiştiği, sınırların ve güç dengelerinin yenilendiği, özellikle ikinci yarısında oluşan düşünsel, tarihsel, yapısal ve ekonomik değişimlerin sanat kuramlarına ve dolayısıyla müziğe olan etkisinin açıkça görülebildiği zaman dilimidir. İkinci dünya savaşının hemen ardından sanat olarak müzik, teknolojik imkânların da yardımıyla birçok yeni yaklaşım içermektedir. Bu yaklaşımlar elbette ki geçmişten izler taşıdığı gibi tümüyle yeniyi aramayı ve sunmayı da beraberinde getirmiştir. Bu arayışlar içinde, modernizmin etkisini bu etkinin dönüşümlerini, modernizm karşıtı ve sonrası sanat hareketlerini içermekte bu hareketler sanat tarihçileri, düşünürler, sanatçılar, araştırmacılar vb. tarafından çeşitli adlarla ve ..izmlerle adlandırılmakta hatta çeşitli akımlar içinde sanatın ve müziğin yeri sorgulanmaktadır.

İkinci dünya savaşı sonrası yeniden şekillenen sınırlar ve yeni ekonomik sistemler pek çok yeniliğin taşıyıcısı oldu. Bu yeniliklerden birinin, tüm dünyayı etkileyen popülerleşme süreci olduğu kuşku götürmez. Dalga dalga büyüyen bu etki, 1960’lı yıllardan itibaren kendini ortaya koymuş, Sovyet Rusya’nın dağılmasının ardından tek kutuplu dünya düzeninin yerleşmesi sonucu, küreselleşmenin de katkısıyla, Türkiye’de de özellikle yirminci yüzyılın son çeyreğinde iyiden iyiye hissedilir olmuştur. Bu sürecin getirdiği devinim, dünya geneline yansımıştır. Popülerleşme sürecinin kültürel yansıması popüler kültür olarak adlandırılmaktadır. Popüler kültür aslında kolay tanımlanabilecek bir kavram değildir. Farklı yaklaşımlar, farklı inceleme yöntemleri farklı tanımlamaları beraberinde getirmektedir. Kavramın sözlük anlamından yola çıkacak olursak “pop”, “popüler” sözcüğünün kısaltılmış halidir. İngilizce kaynaklı bu sözcüklerin etimolojisi Latin kökenli olup, Populus-dan people’a yani Türkçesi: “halk” olan sözcükten türediği sanılmaktadır.

Popüler sözcüğünün birden çok anlamı bulunmakta: halk, halka ait, avama ait, gözde, yaygın, rağbette/revaçta olan, herkesin tanıdığı, herkesin sevdiği, herkesçe anlaşılabilir vb. halkın arasında yaşayan motiflere, öğelere yer veren, onlardan yararlanan anlamı da karşımıza çıkan tanımlar arasındadır.

Kültür ise; kavram olarak, insanın doğaya eklediği, yapıp ettiği her şey anlamını taşımakla birlikte bireyin ya da bir topluluğun yaşamlarının bütünü oluşturarak alışkanlıkları, gelenek , görenek , örf vb. davranış ve inançlarının tümü olarak açıklanmaktadır. Doğan Özlem, Kültür Bilimleri ve Kültür Felsefesi kitabında (2000:198) kültürü “hem insanın yaptığı hem insanı yapandır” diye tanımlamaktadır.

Popüler kültür kavramı irdelendiğinde, kültür ve popüler kavramlarının ard arda gelerek oluşturduğu sözcük bütünü, tek başına anlamsal bütünlüğe ulaşmamızı sağlamadığını belirtmek isterim. Bu kavramları bilmek bize yalnızca bir yol açacaktır.

Sosyal bilimler sözlüğüne bakıldığında popüler kültür, en genel anlamıyla hızlı üretilen ve hızlı kaybolan, tarihsel önem, derinlik ya da süreklilik iddiası olmayan, elitlik özelliği taşımayan, ortalama insanların sahip olduğu kültürel özellikler olarak ele alınmaktadır.¹

¹ Ö. Demir, M. Acar, “Sosyal Bilimler Sözlüğü” Adres Yayınları, Ankara 2005

Dikkat edilirse tanımında hızdan bahsedilmektedir. Burada hızın anlattığı yalnızca zamansallık değildir. Hızı yaratan teknoloji de dikkate alınmalıdır. Üretim sürecinin hızı teknolojinin de hızını belirlemektedir. Hızlı kaybolan ise, hızlı tüketilen anlamı da taşıyabilmektedir. Süreklilik ise; kalıcılığı simgelemektedir. Hızlı tüketilen olması nedeniyle kalıcılık beklentisi olamamaktadır. Ancak üretilen ürünün tüketiciye dönük olması satış unsurunu gündeme getirir. Satışın geniş bir alanda gerçekleşebilmesi, insanların ortalama kültürel özelliklerine uygun ya da kültürel yapı satışa uygun hale getirilmiş (koşullandırılmış) –ki burada reklam devreye girer- olmasıyla gerçekleşebilmektedir.

Ahmet Oktay popüler kültürü açıklarken “Biçim olarak orta karmaşıklıktadır, aktarımı ya da iletimi, ortam ve teknoloji olarak dolaylıdır. Bilinen bir kaynağı ya da yaratıcısı (Üreticisi) vardır, kültürel değerleri ve gelenekleri, yeni formüller biçiminde yansıtır, Ürün tüketiciye dönüktür, oldukça ucuza fakat parayla elde edilir” demektedir. (1994:21)

Kitle iletişim araçlarının ve bilişim endüstrisinin, dolayısıyla teknolojinin dur durak tanımayan gelişimi ve değişimi her birimizi ne olduğumuzu anlamadan içine çekip, heyecan ve merakla takipçisi olmaya ve anlamlandırmaya yönelmiş bir yandan da farkında ya da değil çılgın bir tüketime ve kolaycılığa alışmaya sevk etmiştir. Bu durum bizim kuşağımız tarafından zor algılanırken anneannelerimiz ve çocuklarımız arasında oluşan yaşamdaki kullanım farkı, inanılmaz bir ayrışma oluşturmaktadır. “... teknoloji, sanatı, sadece herkesin ulaşabileceği hale getirmekle kalmadı, sanat ürünününün algılanma biçimini de değiştirdi. Ekonomik ve mekanik olarak yayılan müziğin canlı ve kaydedilmiş pop müzik dinlemenin standardı haline geldiği, bir çocuğun görüntüyü dondurabildiği, yazılı metinleri ancak yeniden okuyabilecekken bir sesi ya da görsel bir bölümü tekrar tekrar izleyebildiği, televizyon ekranlarında dramatik bir anlatıyı otuz saniye içinde aktarmak gibi teknolojik yenilikler karşısında teatral bir görünümün hiçbir etki yaratmadığı bir çağda yetişmiş birinin, modern yüksek teknolojinin bütün mevcut televizyon kanalları sayesinde algının birkaç saniye içinde harekete geçirilmesini mümkün kılmasından önceki günlerde geçerli olan basit çizgisel ya da ardışık algıyı hatırlaması pek mümkün değildir. Teknoloji sanat dünyasını dönüştürdü. Ancak bu dönüştürme, popüler sanat ve eğlence biçimlerinde, “yüksek sanatlar”, özellikle daha geleneksel sanatlarda görülenden daha erken ve daha bütünlüklü oldu.” (Hobsbawm, 2006: 675-676)

Dolayısıyla popüler kültürle şekillenen, sadece günlük yaşantılarla sınırlı olmayıp onunla iç içe olan bilişsel yapıyı da içermektedir. Konu müzik açısından ele alındığında ise; karşımıza başka bir boyut daha çıkmaktadır. Müzik, doğumdan ölüme dek insanın tüm yaşantısında yerini alan önemli bir kültürel öge olarak, ister istemez bütün yaşantıyı etkileyen bu sürecin de bir parçası olmuştur. Popüler kültürün müzik yaşantısındaki etkileri, müziğin ne olarak algılandığı ve algılanması gerekenin ne olduğu sorularıyla bizi karşı karşıya getirmektedir.

“ Müzik kültürel bir olay ya da ürün olarak tek başına varolabilen (konser, sokak yorumu, kendi kendine söyleme ve çalma, plaklar, kasetler ,kompakt diskler vs.); bir başka araç için içerik odağı olarak işlev gören(radyo, müzik klipi, bazı filmler); ya da bir başka eserin ya da etkinliğin genel estetiğine ve anlamına katkıda bulunan (televizyon ve sinema için fon müziği, kilise ayinleri, düğünler, cenaze törenleri, sportif olaylarda eşlik unsuru vs.) benzersiz bir sembolik anlatım biçimidir. Diğer bir çok şeyin yanı sıra alışveriş yaparken, araba sürerken, ders çalışırken müzik kulaklarımızdadır. Müzik bazen aşırı fiziksel hareketler eşliğinde (örneğin dans, aerobik) ve sıklıkla düşünceli ve aylak anlarda dinlenir.” (Lull, 2000:34)

Müziğin kullanımı o kadar çok boyutludur ki insanların gece uyumasından gündüz uyanmasına varıncaya kadar yaşamımızın her anında etki eden olarak yer almaktadır.

İletişim aracı olarak bakıldığında kullanımı kolaydır, televizyondan, sinemadan, gazetelerden, dergilerden ve kitaplardan farklı olarak müzik görsel dikkat gerektirmediğinden, dinleyici

gözlerini meşgul etmeden müzikle içi içe olma özgürlüğüne sahip olduğu gibi, müzik dinlemek için bir yere oturmak zorunda da değildir.(diğer eğlence araçlarını kullanırken çoğunlukla oturmak gerekir). Aslında müzik bir dizi hareketi dürtüler. (Lull,2000)

“Müziğin kullanılabilirliğini arttıran birkaç faktör vardır. Öncelikle, nispeten düşük maliyetlidir. Dükkanlardan satın alınan plaklar ve kompakt diskler ucuz olmamakla birlikte yığınla albüm satılmakta ödünç verilmekte, kullanılmış albümler alınmakta”, albümler artık internetten indirilmekte internet üzerinden paylaşılmakta ve telif hakları yasaları olmasına rağmen rahatlıkla kopyalanabilmektedir. (Lull,2000:39)

Tüm bu anlatım içinde gözden kaçırılmaması gereken şudur: Görüldüğü üzere müzik her yerde her an yanımızda olabilen bir kültürel unsurdur. Aynı zamanda endüstriyel bir kültür ürünüdür. Her kullanımın bir üretimi ve pazarı bulunmaktadır. Günümüzde İnsanların her anına uygun müzik yaratımı ve bunun pazarlanması ister alt kültür ister üst kültür olsun tüketimi söz konusudur.

Müzik günümüzde popüler kültürün taşıyıcılarının en başındaki öğelerden biridir. Eğlence sektörünün vazgeçilmezidir. Medya, politika, sermaye, reklam, teknoloji, sinema, vb. pek çok alan müzikten nemalanmaktadır. İpodlarla cep telefonlarıyla her an her yerde istediğimiz müzik kulağımızda olabilmektedir. *...müzik kullanıcının kontrolü altındadır. İnsanlar sevdikleri şarkıyı tekrar tekrar ve istedikleri yerde dinleyebilirler. Bu nedenle müziği kullanan kişinin kendisi bizzat aktif bir müzik kullanıcısıdır. Özellikle de compactdisk - mp3- çağını yaşadığımız bu günlerde. Böylelikle kullanıcı müziğin iletişimsel bir rol oynadığı bağlamlar üzerinde büyük bir kontrol gücüne sahip olmaktadır.” (Lull, 2000:39)*

Ayrıca gelişen teknoloji ve ses sistemlerinin kolay ulaşılabilirliği, sokakta, cafede, alışveriş merkezlerinde, dolmuşta, takside her yerde beğenip beğenmediğimiz her türlü müzikle bizi muhatap kılmaktadır.

Müzik kategorileri o kadar giriftleşmeye başlamıştır ki popüler müziklerde sınıflama yapabilmek için her geçen gün alt ve yan kategorilere ihtiyaç artmaktadır. (Pop rock, pop punk vb.) Talepler de bu değişimlere göre şekillenmektedir. Gençler arasında yeşeren trend (eğilim/akım) yakalama sorunsalı ve bu yüzden satış için gerekli olan trendin sürekli yenilenmesi gereği de gözden kaçırılmamalıdır.

Popüler müziklerin ülkemizde şekillenen bir kısmı (örn. Arabesk, fantezi vb) bir önceki kuşak tarafından alt kültür /varoş kültürü olarak anlandırılırken popüler müziklerin alt yapı ve sound olarak gitgide birbirine benzemesi neyin Arabesk neyin pop müzik² olarak algılanacağını, ancak söyleyenin kim olduğuyla birlikte karar verilebilir hale getirmiştir. Genel gözlem odur ki günümüz gençliği bu ayrımı, daha çok seçtikleri popüler ürünün hangi türe (pop, rock, metal vb.) girdiğiyle ilgili yapmaktadır ve bu kategorilere göre gruplaşmaktadırlar. (Rockçı, metalci vb.)

Müzik eğitimi açısından bu konuyu değerlendirecek olursak; müzik eğitimi ders programlarıyla, öğrencilerimizin müziği yaşayışları arasındaki fark gün geçtikçe açılmakta, bu durum, öğrenci ve okul arasında anlamsal bir boşluk yaratmaktadır.

Hepimizin bildiği üzere ülkemizde düzenli, örgün müzik eğitimi ve profesyonel anlamda müzik öğretmenliği eğitimi Cumhuriyet’in kurulmasıyla birlikte gerçekleşmiştir. Ülkemizdeki müzik eğitimi tarihinde pek çok kurum işlev görmüştür. Günümüzde ise Anadolu Güzel Sanatlar Liseleri Müzik ve Sahne Sanatları Fakülteleri, Konservatuarlar, Eğitim Fakülteleri’nde yapılandırılan Müzik Öğretmenliği Ana Bilim Dalları, Türk Müziği

² Pop müzik: İngiliz ve Amerikalıların başlattıkları hareketli ritimli folklor motiflerinden yararlanılarak yapılan müzik. (Türk Dil Kurumu, Türkçe sözlük, Türk Dil Kurumu Yayınları Ankara, 1988 ,s.1194)

Konservatuarları, Güzel Sanatlar Fakülteleri'nde yapılandırılan Müzik Bölümleri Türkiye'de müzik eğitimi veren okullardır. Bunun yanı sıra son yıllarda açılan pek çok özel üniversitede müzikle ilgili değişik alanlarda eğitim veren bölümler oluşturulmaktadır. Bu kurumlar da genellikle Güzel Sanatlar Fakültelerinin bünyesinde yer almaktadır. Ayrıca örgün eğitim içinde ilköğretim ve liselerde müzik dersleri verilmektedir.

Cumhuriyetin 86. Yılında görülen odur ki müzik eğitim kurumları nicelik olarak artmış olmasına ve hatta çoğunda ortak ders programı olmasına rağmen dersler, hoca yeterliliğine bağlı olarak nitelik kazanmaktadır. Eğitim fakülteleri nispeten olmakla birlikte, genel görünüşe bakıldığında müzik eğitimi alan çocukların uygulama alanları daraltılmıştır, yani iş bulma olanakları sınırlı hale gelmiştir. Bir bireyin yetişmesinde son derece önemli olan okul öncesinden başlayarak, belirlenmiş standartlarda müzik eğitimi alabilmek, henüz uygulanabilir aşamaya ulaşabilmiş olamamakla birlikte, örgün eğitimde Müzik derslerinin azaltılması üzücü bir tartışma konusu haline gelmiştir. Tüm bunların yanı sıra çağın gereklerine uygun sınıf ve teknolojik imkânlar da çok sınırlıdır.

Müzik eğitim sistemimizde hedeflenenle ulaşılan sonuç -yani teori ile pratik- birbirini bir türlü tutamadığından uygulamada sürekli birbiriyle örtüşmeyen sistem ve systemsizliklerle karşı karşıya kalınmaktadır (Müzik Öğretmeni açığının giderilmesi, Müzik dersi yapılabilecek ortamın oluşturulması, araç-gereç vb.). Okul öncesinden başlayıp üniversiteye gelene kadar müzik eğitimi adına bir sürü olanaksızlıklarla baş başa kalmış, ancak yine de müziği -hangi tür olursa olsun- kendine yol seçmiş gençler için, müzik eğitimi veren okullar, yaşama sevdikleri bir alanda devam etme şansı olarak görünmektedir. Ancak; bu bölümlere girene kadar aldıkları eğitimin açıkları edindikleri/edinemedikleri kültürel birikim önce de belirtildiği gibi daha çok popüler kültür sınırları içinde yeşermektedir.

Yapılan çeşitli müzik içerikli yarışmaların, pop starlık düşlerinin pohpohlanmasının, televizyonda görülen star olma halinin ve star adaylarına verilen göstermelik eğitimin özenilen hale gelmiş olmasının etkilerini de gözden kaçırmamak gerekmektedir. Bu koşullanmışlık, müzik eğitimi bölümlerine gelindiğinde çoğunlukla bir hüsrana sonuçlanmaktadır. Bilindiği üzere müzik eğitiminde Nota öğrenmek, bir çalgı çalmak, armoni bilmek, farklı müzik kültürleri hakkında birikim edinmek gibi çalışmalar, emek, sabır ve sorumluluk gerektiren zorunluluklardır. Uzaktan kumandalı ve çok kanallı televizyonlarla zap yaparak, cep telefonları yoluyla kısa mesajı kısmayı beceren, messengerla / facebookla, artık 3G ile anı yakalayan ve bu teknolojiyi kullanırken bir çoğumuzu sollayan, ancak ciddi bilgiye gelince genelde virajı alamayan dolayısıyla sanal alemden gerçeğe geçişte matrixden çıkamayan öğrencilerimizin ve bu hali algılamaya çalışan eğitimcilerin işi zor görünmektedir. Kendine ait müzik dünyası olan gençler bu bölümlere geldiklerinde kendi çizdikleri sınırdan (yani kendi kendine söylediği ya da piyasada çalıp/söylediği şarkılardan- müzikten) çok uzak bir evrende ve bir üniversite öğrencisi olma şartlanmışlığının verdiği kaygıyla hareket etmek zorunda kalmaktadırlar. Müzik Eğitim fakültelerinin bir sıkıntısı da öğrencilerin bir kısmının -yine popüler bir yaklaşımla- müziğin aslını ikinci plana atıp iş sahibi olabileceği bir diplomaya kavuşma arzusudur. Bu yaklaşım da müzik duyarlılığının edinilmesini zorlayıcı popüler unsurlardan biridir. Bu açıklamaların yaşananlar, gözlenenler ve okunanlar sonucu elde edilen tecrübe ve genellemeler olduğu gözden kaçırılmamalı ve istisnaların olabileceği elbette ki unutulmamalıdır.

Popüler kültürün sarıp sarmaladığı hemen tüm dünyadır. Mutlu, Popüler kültürü eleştirmek makalesinde şöyle açıklamaktadır :“Popüler kültür ne tamamen tutucudur, ne ilerici. Popüler kültür ne tamamen uyuşturucudur, ne özgürleşimci. Popüler kültür hakim ve muhalif söylemlerin birbirleriyle karşı karşıya geldiği, çatıştığı, birbirlerini dönüştürdüğü bir

alandır”³. Tarih boyunca insanlığın gidişatını etkileyen en baş unsur ekonomi olmuştur. Bu noktada devamlılığın ekonomiden geçmekte olduğu yadsınamaz. Popüler kültür, satıştan kazanmaktadır bu bağlamda sosyal bilimciler ve düşünürler de, yüksek sanat olarak ifade edilen üst kültür ürünlerinin de popüler kültürden etkileniyor olmasının ve popüleri itiyor gözükmektedir popülere yakınlığının altını çizmektedirler. Gelişen teknoloji ve kitle iletişim araçları ortak koşulların hemen her yerde ve benzer zamanlarda yaşanmakta olduğunu görülebilir hale getirmiştir. Dolayısıyla aslında sorunlar da ortaktır. Çağımızda üzerinde durulması gereken konuların en başında eğitimin yer aldığı kuşku götürmez bir gerçektir. Eğitimin iyi olabilmesi maddi olanaklılıkla sağlanır hale gelmiş bulunmaktadır. Eğitimin her alanda çağın gereklerine uygun hale getirilmesi çağdaş bireyler yetişmesinin şartıdır. Müzik eğitiminin, teknolojik, arşivsel, alt yapısı sağlam ve bunların uygulanabileceği koşullara, yani öncelikle Okul binalarına, okullarda günün şartlarına uygun tam donanımlı (Çalgı, Bilgisayar, ses sistemi, araç-gereç vb.) müzik odalarına/sınıflarına, konser salonlarına, ve ayrıca yine günün şartlarına ve bu donanıma uygun işlevsel ders programlarına sahip olması gerekmektedir. Ancak, bu şartlarda yetişmiş öğrenci ve öğretmenler geleceğimizi ıstabileceklendir.

KAYNAKÇA

- ADORNO Theodor W., *Minima Moralia*, (çev. O.Koçak- A.Doğukan), Metis Yayınları, İstanbul 1998.
- ADORNO Theodor W., *Philosopy of Modern Music*, Continuum, New York 1994.
- AHMAD, Feroz, *Modern Türkiye'nin Oluşumu*, (çev. Yavuz Alogan), Kaynak Yayınları, 3. Basım, İstanbul 2005.
- AHMAD, Feroz, *Bir Kimlik Peşinde Türkiye*, (çev. Sedat Cem Karadeli), İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, 1. Baskı, İstanbul 2006.
- ALPKAYA, G., ALPKAYA, F., *20. Yüzyıl Dünya ve Türkiye Tarihi*, Tarih Vakfı, İst. 2004
- BATUR, Enis, (Haz.), *Modernizmin Serüveni “Bir Temel Metinler Seçkisi” 1840-1990*, YKY, İstanbul 1997
- BAUDRİLLARD, Jean, *Tüketim Toplumu*, Çev: Hazal Deliceçaylı-Ferda Keskin Ayrıntı Yay. İstanbul 1997
- BEHMOARAS, Liz, *Yüzyıl Sonu Tanıkları*, Sel Yay. İstanbul 1998
- BELGE, Murat, *Tarihten Güncelliğe*, Alan Yayıncılık, İstanbul 1983.
- BERKES, Niyazi, *Türkiye’de Çağdaşlaşma*, Yapı Kredi Yayınları, 7. Baskı, İstanbul 2004.
- BOTTOMORE, Tom, *Frankfurt Okulu*, Çev:Ahmet Çiğdem, Vadi Yay., Ankara 1997
- BOUDRİLLARD, Jean. *Tüketim Toplumu* Çev:Hazal Deliceçaylı – Ferda Keskin, Ayrıntı Yay., İstanbul 1997
- BRAUDEL, Fernand, *Uygurılıkların Grameri Tarih Üzerine Yazılar* (Çev: Mehmet Ali Kılıçbay), İmge Kitabevi, Ankara 2001,
- CHARTİER, Roger, *Yeniden Geçmiş “Tarih- Yazılı Kültür- Toplum”*, (Çev: Lale Arslan) Dost Yayınları, Ankara1998.
- CONNERTON Paul, *“Toplumlar Nasıl Anımsar?”* (Çev: Alaeddin Şenel), Ayrıntı Yayınları, İstanbul 1999
- DEMİR Ö., ACAR M., *Sosyal Bilimler Sözlüğü*, Adres Yayınları, 6. Baskı, Ankara 2005.

³ Prof. Dr. Erol Mutlu, “Popüler Kültürü Eleştirmek”, Doğu Batı Dergisi (Popüler Kültür), Sayı:15, s.41, Doğu Batı Yayınları, Ankara, 2001,

- DURGUN, Şenol, *Türkiye’de Devletçi Gelenek ve Müzik*, Alter Yayınları, Ankara 2005.
- ECO Umberto, *Günlük Yaşamdan Sanata*, (Çev: Kemal Atakay) Adam Yayınları, İstanbul 1993
- ERDOĞAN İ, SOLMAZ BEŞEVLİ. P, *Sinema ve Müzik*, Erk Yay. Ankara 2005
- ERDOĞAN İ, ALEMDAR K., *Popüler Kültür ve İletişim*, Erk Yay. 2. Baskı, Ankara 2005
- FEATHERSTONE, Mike, *Postmodernizm ve Tüketim Kültürü*, Çev. Mehmet Küçük, İstanbul, Ayrıntı Yayınevi, 1996.
- FINKELSTEİN, Sidney, *Besteci ve Ulus -Müzikte Halk Mirası-*, (Çev. Halim Spatar), Pencere Yayınları, İstanbul 1995.
- GERMANER, Semra, *1960 Sonrası Sanat; akımlar ,eğilimler, gruplar, sanatçılar*; Kabalcı yay. 1996
- GÜNAY E., ÖZDEMİR M.A., *Müzik Öğretimi Teknolojisi ve Materyal Geliştirme*, Bağlam Yayıncılık, 2. Basım, Ankara 2006
- GÜNGÖR, Nazife, *Arabesk: Sosyo-Kültürel Açından Arabesk Müzik*, Bilgi Yayınevi, 2. Basım, Ankara 1993.
- HASGÜL, Necdet, “*Cumhuriyet Dönemi Müzik Politikaları*”, Dans Müzik Kültür Dergisi, sayı:62, Boğaziçi Üniversitesi Folklor Kulübü Yayınları, İstanbul 1996.
- HOBSBAWM, Eric, *Kısa 20. Yüzyıl 1914 – 1991 “Aşırılikler Çağı”*, (Çev: Yavuz Alogan), Sarmal Yay., İstanbul 1996
- KAHRAMAN, Hasan Bülent, *Sanatsal Gerçeklikler, Olgular ve Öteleri...* Agora Kitaplığı Yay. İstanbul 2005
- KAHRAMAN, Hasan Bülent, *Post Modernite ile Modernite Arasında Türkiye*, Everest Yay. İstanbul 2002
- KAYGISIZ, Mehmet, *Türklerde Müzik*, Kaynak Yayınları, İstanbul 2000.
- KENNEDY, Michael, *The Oxford Dictionary of Music*, Oxford University Press, 1997.
- KONGAR, Emre, *21. Yüzyılda Türkiye*, Remzi Kitapevi, İstanbul 1998
- KOZANOĞLU, Can, *Pop Çağı Ateşi*, İletişim Yay. İstanbul 1995
- KÜÇÜK, Mehmet, (Der.) “*Modernite Versus Postmodernite*” , Vadi Toplum Yay., Ankara 1994
- LAWRENCE, M. Friedman, *Yatay Toplum*, (Çev:Ahmet Fethi), Türkiye İş Bankası Yay. İstanbul 2002
- LEBRECHT, Norman, *The Companion to 20th - Century Music*, Da Capo Press - New York
- LENOIR, Beatrice, *Sanat Yapıtı*, (Çev. Aykut Derman), YKY, İstanbul 2005
- LEWIS, Bernard, *Modern Türkiye’nin Doğuşu*, (Çev: Prof. Dr. Metin Kıratlı), Türk Tarih Kurumu Basımevi, Ankara 2000
- LYNTON, Norbert, *Modern Sanatın Öyküsü*, (Çev: Cevat Çapan- Sadi Öziş), Remzi Kitabevi, İstanbul 2004
- LULL, James, *Popüler Müzik ve İletişim*, (Çev: Turgut İbلاغ), Çivi Yazıları, İstanbul 2000
- McGREGOR, Craig, *Pop Kültür Oluyor*, (Çev: Gürol Özferendeci), Çivi Yazıları, İstanbul 2000
- MARDİN, Şerif, *Türk Modernleşmesi*, İletişim Yayınları, 15. basım, İstanbul 2005.
- MORLEY, D., ROBINS,K, *Kimlik Mekanları*, (Çev: Emrehan Zeybekoğlu), Ayrıntı Yay. İstanbul 1997

- MÜZİK KONGRESİ BİLDİRİLERİ (I), Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları, Ankara 1988.
- OKTAY, Ahmet, *Türkiye’de Popüler Kültür*, YKY, İstanbul 1994
- OSKAY Ünsal, *Müzik ve Yabancılaşma- Aristo, Huizinga ve Adorno Açısından bir Ön Çalışma*, Der Yayınları, İstanbul 1995
- ÖZBEK, Meral, *Popüler Kültür ve Orhan Gencebay Arabeski*, İletişim yayınları, 3. baskı, İstanbul 1999.
- ÖZLEM, Doğan, *Kültür Bilimleri ve Kültür Felsefesi*, İnkılap Kitabevi, İstanbul 2000
- SAY, Ahmet, *Müzik Yazıları*, Müzik Ansiklopedisi Yayınları, Ankara 2007
- SHAYEGAN, Daryush, *Yaralı Bilinç*, (Çev. Haldun Bayrı), Metis Yay. İstanbul 1997
- SMITH, Philip, *Kültürel Kuram*, (Çev: S. Güzelsarı,- İ. Gündoğdu), Babil Yay., İstanbul 2005
- SOLMAZ, Metin, *Türkiye’de Pop Müzik “Dünü ve Bugünü ile Bir İnkılap Masalı”*, Pan Yayıncılık, İstanbul 1996
- STOKES, Martin, *Türkiye’de Arabesk Olayı*, (Çev: Hale Eryılmaz), İletişim Yay. İstanbul 1998
- TOURAİNE Alain, *Modernliğin Eleştirisi*, Çev:Hülya Tufan, YKY, İstanbul 1995
- TÜRKİYE’DE MODERNLEŞME VE ULUSAL KİMLİK, Editörler: Sibel Bozdoğan – Reşat Kasaba (Çev: Nurettin ElHüseyni) Tarih Vakfı Yurt Yayınları 3. Basım, İstanbul 2005
- UÇAN, Ali, *Türk Müzik Kültürü*, Evrensel Müzikevi, 2. Basım, Ankara 2005.
- YAVUZ, Hilmi, *Özel Hayattan Küreselleşme’ye*, Boyut Kitapları, İstanbul 2001
- YILDIRIM V., KOÇ T., *Müzik Felsefesine Giriş*, Bağlam Yayınları 2. Basım, Ankara 2004
- YÜZYILIN SONU, Editör: Nathan Gardels, (Çev: Belkıs Çorakçı Dişbudak), Türkiye İş Bankası Yay. İstanbul 1999
- ZÜRCHER, Jan Erik, *Modernleşen Türkiye’nin Tarihi*, (Çev: Yasemin Saner Gönen), İletişim Yay. İstanbul 2004
21. YÜZYILIN BAŞINDA TÜRKİYE’DE MÜZİK SEMPOZYUMU, Sevda-Cenap And Müzik Vakfı Yay., Ankara 15-16 Mart 2002
- Cogito Düşünce Dergisi, *Cumhuriyet: Alkışla Olmaz*, sayı:15, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul 1998.
- Cogito Düşünce Dergisi, *Bellek: Öncesiz, Sonrasız*, sayı:50, Bahar, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul 2007.
- Doğu Batı Düşünce Dergisi, *Dünya Neyi Tartışıyor?- Yeni Düşünce Hareketeleri -2*, Yıl:5 sayı:19, Doğu Batı Yayınları, Ankara 2002.
- Doğu Batı Düşünce Dergisi, *Popüler Kültür*, Yıl:4 sayı:15, Doğu Batı Yayınları, Ankara 2001.
- Doğu Batı Düşünce Dergisi, *Kimlikler*, Yıl: 6 sayı:23, Doğu Batı Yayınları, Ankara 2003.
- Doğu Batı Düşünce Dergisi, *Modernliğin Gölgesinde Gelenek*, Yıl:7 sayı:25, Doğu Batı Yayınları, Ankara 2003– 04.
- Sanat Dünyamız Kültür ve Sanat Dergisi, *Avant- Garde 1945-1995 “Son Yarım Yüzyılın Sanat Akımları, Kavramları”*, sayı:59 Bahar, Yapı Kredi Yay. İstanbul 1995
- Toplum ve Bilim Dergisi, *Medyayı Nasıl Sorgulamalı?*, Sayı:67, Güz, Birikim Yayınları, İstanbul 1995.